

Sostenibilitat Lingüística

10. Llengua i acollida: l'opinió d'una professional

Caterina Ramis Cabrer, filòloga, que per qüestions professionals s'ha relacionat amb el món de la immigració, va treballar com a professora dels cursos per a immigrants organitzats per la Creu Roja. D'aquests cursos, dedicats a la formació professional dels nousvinguts en àmbits tan diversos com el manteniment de piscines o l'atenció sociosanitària domèstica, na Caterina n'impartia l'assignatura de català. També va ser professora de llengua catalana de Paraula, Centre de Serveis Lingüístics.

És per tota aquesta trajectòria professional en contacte constant amb els immigrants, i també pels valors culturals i humans que na Caterina aconsegueix transmetre als nousvinguts, que hem volgut que ens parli un poc d'aquesta experiència.

En general i per la teva experiència amb els nousvinguts, amb quins problemes topen els immigrants quan arriben a Mallorca? Saben que aquí tenim una llengua pròpia? Com se n'assabenten? És un problema per a ells?

Molts de nousvinguts vénen una mica a l'aventura, sense contactes i sense tenir gaire clar com resoldran el tema econòmic. D'altres ja tenen familiars o coneguts a l'illa, la qual cosa els facilita mínimament la seva estada aquí, tot i que les possibilitats laborals són magres per a tothom, tant per als forans com per als del país. En general no saben que hi ha una llengua anomenada català. Un percentatge molt minso en coneix l'existència, i és bàsicament a partir de la informació dels seus parents o amics amb fills en edat escolar. **El paper de l'escola és importantíssim perquè els menuts es relacionin amb el català.** Per als adults la dificultat és evident, però se solen esforçar per superar-la.

Pens que la paraula clau és «voluntat», perquè la «necessitat» es converteixi en «interès» per endinsar-se en una nova llengua.

Quan són conscients que aquí parlem una llengua pròpia, demostren interès per aprendre-la? El percentatge d'homes o de dones que volen aprendre català és el mateix? Per què creus que això és així? Quins avantatges els suposa saber català?

Quan s'assabenten que aquí parlem una llengua pròpia, per a la majoria és tota una sorpresa. Com que ja parlen o entenen bastant el castellà ho troben un tant innecessari: «tanmateix tots ens hi entenem, així». Però a mida que veuen que la llengua no és un problema insalvable, a poc a poc s'hi comencen a interessar.

La presència femenina en els cursos sol superar la masculina, i potser **elles estan més disposades a l'aprenentatge, més que res per poder ajudar els fills a l'escola.** Quan els nousvinguts s'adonen que el coneixement del català els pot obrir alguna porta més pel que fa al tema laboral, les ganes d'aprendre aquesta nova llengua augmenten.

Caldria la implicació dels autòctons a títol particular, que no canviassin de llengua quan coincideixen amb un nousvingut, o que ho fessin només en darrer extrem. La «voluntat» [...] ha de partir també de nosaltres.

D'on són els immigrants amb què has treballat? Quines llengües parlen? Hi ha llengües d'origen que afavoreixen més l'aprenentatge del català que d'altres?

Cada curs ha semblat una mena d'ONU en petit, amb persones provinents d'indrets ben diferents. He treballat amb argentins, un bon grapat de bolivians, una alumna armènia, colombians, alguns cubans, brasilers, un alumne de la Costa d'Ivori, un escocès, gent de l'Equador, un al·lot de Ghana, una guatemalenca, un gambià... i també alumnes de Nigèria, l'Iran, Portugal, Ucraïna, el Senegal, el Perú, Itàlia, el Marroc, Xile, el Paraguai, Guinea, la República Dominicana, Polònia, Romania i Veneçuela. A més, hi ha hagut alguns alumnes

catalanoparlants de pares peninsulars, que han estat un suport i un al·licient –una mica d'enveja sana, diria jo– per als companys. Les llengües que parlen són el castellà, el francès, l'anglès, el romanès, el polonès i algunes altres llengües eslaves. Alguns castellanoparlants també parlen quítxua i aimara.

No crec que sigui únicament la llengua d'origen, la que afavoreix en major o menor mesura l'aprenentatge del català. Pens que la paraula clau és «voluntat», perquè la «necessitat» es converteixi en «interès» per endinsar-se en una nova llengua, però sí que és cert que a partir d'una llengua llatina els pot resultar un poc més fàcil. Alguns alumnes castellanoparlants han tengut més dificultats per entendre el català que d'altres que tenien el francès o el portuguès com a llengua pròpia, però també hem de pensar que no tothom té el mateix do a l'hora de l'aprenentatge.

Quina percepció tenen els nouvinguts dels autòctons? Creus que hi ha voluntat d'integrar-se i d'integrar-los?

La diferència de vegades crea malafiança mútua entre autòctons i nouvinguts. Alguns immigrants es relacionen amb els del país amb naturalitat, i hi creen cert grau de confiança. D'altres, malauradament, es fan només amb els seus, la qual cosa fomenta la guetització, poc recomanable, realment. **La integració és complicada, si no hi ha un veritable esforç per les dues bandes.** Els mallorquins de vegades tampoc no els ho posam fàcil, cal reconèixer-ho.

Trobes que hi ha prou entitats, organismes, associacions... que facilitin l'acollida dels nouvinguts? I, pel que fa a l'oferta de difusió i aprenentatge de la nostra llengua i de la nostra cultura, trobes que és suficient? Què hi trobes a faltar?

En una societat com la nostra, en què cadascú va a la seva, és molt important l'existència d'entitats que donin suport als nouvinguts, comptar amb aquesta ajuda és primordial. **L'esforç per fer conèixer als immigrants la realitat lingüística i cultural nostrada és considerable, però no suficient.** Caldria la implicació dels autòctons a títol particular, que no canviassin de llengua quan coincideixen amb un nouvingut, o que ho fessin només en darrer extrem. La «voluntat», de què he parlat més amunt, ha de partir també de nosaltres.

Sabem que no et limites a ensenyar llengua als alumnes, sinó que també els ajudes a integrar el català en les activitats diàries. Com ho fas?

El català és una eina, la primera passa per a la integració, però no l'única. Els alumnes han de fer-se seva la nova llengua, l'han de veure com un element de comunicació vàlid per a la relació amb els altres membres de la societat que els acull. Mai no m'ha sabut gens de greu compartir una part del meu temps lliure amb els alumnes. **Treure el català de les quatre parets de l'aula és fonamental, compartir-lo al carrer, tot passejant o prenent un cafè, anant a plaça, visitant alguna fira, contemplant com els castellers aixequen una torre humana, intentant aprendre uns punts de bolero o compartint un berenar...** tot plegat ajuda a entendre una mica més la comunitat d'acollida.

Quines estratègies fas servir per fer-te entendre amb un nouvingut que no entén el català?

A l'hora de la inscripció en els cursos, a Creu Roja s'ha demanat a l'alumne un coneixement bàsic de castellà. Tenint-ne nocions, en principi ha de ser més senzill apropar-se al català, si més no sobre el paper, però això no és garantia d'èxit al cent per cent, el resultat no és sempre satisfactori. El material utilitzat, visual sobretot, és molt profitós per a l'aprenentatge, però també recursos com la gestualitat i la mímica. Cal utilitzar totes les eines a l'abast per atreure l'atenció de l'alumne, i si s'aconsegueix fent una mica de teatre, endavant les atxes.

El fet que siguis una dona, ha condicionat d'alguna manera l'assistència d'alumnes a les teves classes per motius de procedència, sexe, religió...?

Hem de compartir el que som i oferir-ho de la millor manera, i igualment rebre el que ens poden aportar ells.

L'alumnat sol ser en general bastant respectuós. En alguna ocasió el fet de ser una dona no ha agradat qualche alumne, però això no ha suposat un problema, no hi ha hagut boicot dins l'aula, ni molt menys, simplement la persona en qüestió ha deixat el curs... i cadascú a ca seva.

Hi ha cap anècdota que ens vulguis contar sobre la situació personal d'aquestes persones nouvingudes? I de la teva experiència en la relació amb elles?

Les persones nouvingudes que he conegut tenen una motxilla plena de vivències que bastarien per escriure un llibre. Lluny de la seva terra, de la seva gent, n'hi ha que se m'han confessat, han rigut, han plorat, s'han esplaiat a voler amb la paraula –allò de la funció terapèutica de la llengua– m'han convidat a noces i tot... La meua experiència en la relació amb aquest grup humà tan igual i tan diferent a nosaltres és positiva de dalt a baix. Per a mi ha suposat un enriquiment personal enorme.

Vols afegir qualche cosa més per acabar?

Sí, una cosa que és ben sabuda, però que no sempre tenim present a bastament: **el color de la pell, un vestuari diferent, l'embolcall, al cap i a la fi, són només UNA petita part del nouvingut, però no són EL nouvingut.** El recel, la manca de confiança, el temor a allò que no coneixem no afavoreix una bona relació amb l'immigrant. Hem de compartir el que som i oferir-ho de la millor manera, i igualment rebre el que ens poden aportar ells. Aquest és el pas a seguir per aconseguir llimar qualsevol possibilitat de topada entre comunitats diferents, la coneixença mútua és bàsica perquè la societat funcioni com cal.